

Parmo Carl Petersen.

Lærer i Hvidbjerg på Thyholm og i Hillerslev i Thy.

Ved N. Sodborg, Vesløs.

I Årene efter 1838 til midt op i Fyrre kunde Folk der færdedes på Landevejen mellem Hillerslev og Thisted eller mellem Thisted og Vilsund, undertiden møde en ældre Mand, som uden Tvivl tiltrak sig deres Opmærksomhed. Manden var høj og rank, Halsen var lang, og både Hals og Bryst var blottede; han bar ingen Krave. Han havde en fast og sikker Gang, og det var let at se, at han var en øvet og udholdende Fodgænger. Måske nynnede han under sin støtte Marsch en Salme eller en Sang med en dyb, stærk Basrøst.

Parmo Carl Petersen

Vilde man have forsøgt at spørge efter, hvem denne ejendommelige, djærvt udseende Mand var, vilde man vist have fået omtrent følgende Svar af dem, der kendte ham:

”Det er den hellige Skolelærer Parmo Petersen fra Hillerslev, som skal over at besøge sin gode Ven Provst Sørensen i Solbjerg på Mors.” Og det var rigtigt nok.

Det er om denne mærkelige Mand her skal fortælles lidt. Hans Livsførelse er tillige et Blad af de gudelige Forsamlingers Historie, både i København og her i disse Egne.

Parmo Carl Petersen fødtes den 27. Januar 1786 i Kolding, hvor Faderen, Parmo Carl Petersen, var Præst og Provst for Brusk Herred¹). Provst Petersen var en troende Mand i en Tid, hvor så mange andre Præster var Rationalister. Han var tillige en lærd Mand, var i sine yngre År Medarbejder ved Tidsskriftet ”Lærde Efterretninger”, og havde en

efter sin Tid meget stor Bogsamling²). I sine Studieår havde han lagt sig efter østerlandske Sprog, og der skal endnu findes en syrisk Grammatik, som han har skrevet. Han var en Søn af Chirurgus og Barbér i København Niels Frederik Petersen og Hustru Mette Marie Speitzer, som var en Datter af Major Parmo Gregers Speitzer³). Det fremmedklingende Navn *Parmo* stammer altså fra Slægten Speitzer, som rimeligvis var af tysk eller østerrigsk Afstamning, og Navnet er således ikke af spansk Rod, hvad nogle har ment. Major Parmo Speitzer boede i Gøttrup i Vester Han Herred; han døde 1735, og i Gøttrup Kirke findes et Epitafium over ham og hans Hustru. Slægten holdt sig der på Egnen i en lang Årrække; Aggersborggård var således i Slægtens Besiddelse helt op til 1804.

Provst Petersen gav sine Børn en streng Opdragelse; han læste selv med Sønnen, og i et Eksemplar af Terents Komedier har Parmo Carl skildret denne Undervisning, der kostede ham mange Tårer. I 1804, Året efter sin Faders Død, blev han Student. Han var ivrig og dristig med ved Redningsarbejdet, da Koldinghus brændte i 1808 og fik ved den Lejlighed sine Klæder en Del forbrændt.

Skønt Provsten var en streng og myndig Mand, var Hjemmet i Kolding et godt og kristeligt Hjem, og Parmo Carl tog i religiøs Henseende en god Arv med fra sit Barndomshjem, og redelig og trofast værnede han også om denne Arv.

Ved Universitetet studerede han Theologi, men fik aldrig Embedseksamen. Grunden hertil var ikke, at han manglede Evner eller Vilje, men noget helt andet. Tiden var jo smittet af rationalistiske Ideer, og det theologiske Fakultet ikke mindre, også der bredte Rationalismen sig i Højsædet; og under de Forhold nægtede den unge troende Mand at lade sig overhøre; han vilde ikke bedømmes af vantro Mænd og vilde heller ikke søge Embede i Kirken, som den dengang var. Professor Jens Møller gjorde alt, hvad han kunde, for at få ham til at indse, at han stod sin egen Fremtid i Vejen og bad ham indtrængende om at gå op, og han mente ham det sikkert godt. Men alt forgæves; Parmo Petersen var urokkelig og opgav det theologiske Studium.

For menneskelige Øjne kan det se ud til, at denne Stædighed fik skæbnsvanger Betydning for hele hans Liv; havde han taget sin Embedseksamen og kunnet søge Præstevirksomhed, synes det, at

² L. Helweg: Den danske Kirkes Historie efter Reformationen, II. Del, Side 239.

³ Hother Ploug: Carl Ploug, hans Liv og Gerning, I Del, Side 5, og Trap: Danmark, IV Bind, Side 178 og 222.

¹ Nordisk Månedsskrift I, Side 425 ff.

hans rige Evner bedre havde kunnet udfolde sig, og hans Livsvej var måske så bleven lysere og lykkeligere.

Han var nu Cand. phil., og for at tjene til Livets Ophold kastede han sig over privat Skolegerning. En Tid var han Huslærer hos Pastor Ferslev i Jelling, men rejste snart igen tilbage til København, hvor han fik Timer på Borgerdydsskolen, hvis Forstander, Nielsen, satte stor Pris på ham; her virkede han i 15 År.

Omkring 1814 blev han forlovet med sin tidligere Elev Pastor Ferslevs Datter Marie i Jelling, som var 8 År yngre end han. Parmo Petersen havde et åbent Øre for Poesi og god Litteratur, og det var ham en Glæde at forsyne sin Kæreste med det bedste på Litteraturens Område. Han var selv en dygtig Oplæser, og i Ferierne i Jelling Præstegård deklamerede han for sin Marie og deres fælles Ven, den unge Seminarist Rasmus Sørensen, den senere så bekendte Skolelærer i Venslev, og denne fik ved disse Sammenkomster Øre og Sind opladt for Poesi⁴); undertiden læste han også op af sine egne små digteriske Forsøg.

1820; d. 28. Juli, blev Parmo Petersen gift med sin Fæstemø Maria Kirstine Ferslev; hun var en from og god Kvinde og blev ham en god og trofast Hustru, og hun delte helt hans religiøse Begejstring. Derimod kunde hendes Fader, den gamle brave Pastor Ferslev, ikke følge de to unge på deres høje Flugt; den syntes ham for overspændt.

Parmo Petersen og hans Hustru var begge stærkt optagne af Grundtvig og hørte ham til Stadighed; men da Grundtvig i 1821 blev Præst i Præstø, kunde dette sjældnere lade sig gøre. Engang, fortælles der, tog Parmo Petersen en Lørdag Eftermiddag, da han var fri for Skolearbejdet, sin unge Kone under Armen og spadserede de 11 Mil til Præstø for at høre Grundtvig næste Dag. Efter Prædikenen gik de så de 11 Mil tilbage igen, for at han kunde være på Skolen Mandag Morgen. Han var en udmærket Fodgænger, men det kneb nok noget for hende, så hun ikke turde driste sig til at gentage Turen.

De fulgte begge med levende Interesse Kirkekampen mellem Grundtvig og H. N. Clausen og stod selvfølgelig på Grundtvigs Side. Parmo Petersen vilde dog på ingen Måde gælde for Grundtvigianer; hans Standpunkt var nærmest gammel-luthersk ortodoks, hvad den strænge ortodokse Opdragelse, han havde fået i sit Hjem, vel nok bidrog til. Men der var tillige hos ham en Del usund sværmerisk Begejstring, og det var der hos flere af den Tids alvorlige Kristne i deres ærlige Kamp for at værne Kirkens gamle Lære mod den voksende Rationalisme.

Da Grundtvig sidst i Tyverne nedlagde sit Embede i Folkekirken, følte Parmo Petersen og hans Hustru sig ret husvilde i kirkelig Henseende;

en Tid søgte de til den tyske Menighed i Frederikskirken på Kristianshavn, hvor de kunde høre en ren luthersk Prædiken af den tyske Præst Heinrich Egge. Også til dennes Eftermand Pastor Siemonsen søgte de jævnlig.

På den Tid begyndte de gudelige Forsamlinger i København, og Parmo Petersen tog ivrig Del i disse Sammenkomster, som også en Tid holdtes i hans eget Hjem. Den Mand, som dog særlig var Sjælen deri, var Jakob Christian Lindberg, og fra Septbr. 1831 afholdtes der til Stadighed gudelige Forsamlinger i hans Hjem "Lille Rolighed" på Kalkbrænderierne.

Ved den første Forsamling hos Lindberg var en Snes Mennesker forsamlede. Efter en Salme og Bøn talte Lindberg om de første kristne Menigheders Kår; efter Prædikenen bad han for Kongehuset, og der sluttedes med en Salme. Parmo Petersen har i et Brev fortalt, at han syntes, at der dog manglede noget, og han rejste sig da fra sin Stol og fremsagde den almindelige Kirkebøn, som bruges ved Gudstjenestens Slutning, uden at overveje, om han kunde den udenad eller ej. "Men," skriver han, "Herren lagde den ved sin gode Helligånd så rent og purt på mine Læber, at den tillige med Fadervor således greb de forsamlede Kristne, at de tilstod, at det havde bevæget dem i deres Hjertes Inderste."

Han foreslog nu, at de herefter altid skulde bruge både Indgangs- og Slutningsbønnen ved deres Sammenkomster, og tillige var det hans Overbevisning, at de helst altid skulde bede stående. Og da Amen er det vigtigste Ord i hele Bønnen, da det udtrykker Hjertets Tillid, "at vi visseligen tro, at Gud vil give os, hvad vi have bedet om," så formanede han Forsamlingen til herefter, når Præsten til Slutning havde lyst Velsignelsen over dem, da lydeligt "med een Tunge og een Mund sige dertil af Hjertets dybeste Grund et oprigtigt og tillidsfuldt Amen". Selv sagde han efter Bønnen tre Gange Amen og han fremsagde Forsagelsen af Djævelen med "en høj Røst og nogle tilsvarende frygtelige Gebærder", hvad Lindberg også dadlede ham for.⁵)

Pastor Siemonsen fra Frederikskirken var til Stede ved denne Sammenkomst og følte sig tiltalt deraf, og han lovede at føre Ordet næste Søndag, Også en Student Harmsen talte jævnlig i Forsamlingerne, som nu fortsattes uden Afbrydelse Søndag efter Søndag.

Grundtvig havde fra første Færd alvorlig frarådet Lindberg disse Forsamlinger, og skøndt Lindberg ellers gerne fulgte Grundtvigs Råd, så mente han dog ikke at kunne følge ham her. En enkelt Gang talte Grundtvig selv i Forsamlingen for så mange som Stuen kunde rumme. Men han yndede ikke de gudelige Forsamlinger og var bange for, at de skulde ende i Sværmeri og selvgjort

⁴ Rasmus Sørensens Levnedsløb, S. 126.

⁵ Chr. Østergård: Breve fra Lindberg. Nordisk Månedsskrift 1881. II, Side 90.

Hellighed, og han fik Indtryk af, at man stod i Fare for at komme på vilde Veje. ”Tusind, ja titusinde Gange hellere,” siger han, ”vilde jeg møde jer i et ordentligt Forsamlingshus, hvor det tillades os at have Ordet med Nådemedlerne i Fred for den Modsigelse og vilkårlige Behandling, vor Tro og Samvittighed ikke tillader os at være delagtig i . . . Man må ikke med mindste Skin kunne sige om os, at vi leve for at holde Forsamlinger, thi vi skal blot samles for at leve.”

Således var Grundtvigs Syn på de gudelige Forsamlinger, i det mindste på det Tidspunkt. Og vel var der sikkert hos Forsamlingsfolket både ærlig og inderlig Kristentro, men der var dog også hos nogle en Del usundt pietistisk Sværmeri, som let kunde blive til Fare for dem; Student Harmsens voldsomme Forkyndelse endte jo helt ude i Sværmeriet.

Men Modstand var der nok af; megen Hån og dum Spot blev øst ud over de gudelige Forsamlinger, særlig da over Lindberg; men Parmo Petersen gik så vist heller ikke Ram forbi. Han blev spottende kaldt ”Lindbergs Degn”, fordi han bad Ind- og Udgangsbønnen og undertiden ledede Sangen i Forsamlingerne. Ligeledes blev han karikeret vel sagtens i et Vittighedsblad, stående på en Stige og afbildet med et Gåsehoved, råbende: ”Amen, Amen, Amen”. Men det værste både for ham og hans Familie var dog, at Forfølgelsen også gik ud over hans Gerning. Forstander Nielsen lod ham vide, at han herefter ikke kunde lade ham have så mange Timer på Skolen som hidtil, da hans Navn nu var bleven ”berygget”. Dog kunde Nielsen for hans Families Skyld ikke nænne at fratage ham al Undervisning, men lod ham beholde nogle Timer i Dansk og Tysk.

Som allerede nævnt holdtes der også gudelige Forsamlinger i Parmo Petersens Hjem, og netop på den Tid, da dette fandt Sted, var der der i Huset et ungt Menneske, som, hvor underligt det end lyder, kom til at lide noget derunder. Det var Parmo Petersens Søstersøn, den unge Carl Ploug, den senere så bekendte Digter. Carl Ploug var ældste Søn af Adjunkt ved Kolding Latinskole Christian Frederik Ploug og Hustru Parmone Caroline Petersen; han var kommen til København for at tage Studentereksamen og boede nu hos sin Morbroder.

Han var ung og livsglad med Mod på Livet og kunde slet ikke tiltales af alt dette religiøse Røre, han lige på een Gang var dumpet ned i. Og det blev så vist ikke bedre, da Parmo Petersen i misforstået Nidkærhed tvang det unge Menneske til at følge med i Kirke hver eneste Søndag, undertiden to Gange endda. Også i Forsamlingerne blev han tvungen til at følge med. Dette gjorde ham Fortræd, denne Tvang på åndeligt Område, og bevirkede, at han i flere År holdt sig borte fra Kirken og fra al Deltagelse i kirkeligt Liv. Og det bevirkede tillige, at han opgav at studere Theologi, hvad der ellers

var hans Tanke, og i Stedet for lagde sit Studium over i Filologi.

Efter halvandet Års Forløb flyttede han fra sin Morbroder for at kunne bo alene og således være sin egen Herre, men han vedblev dog at spise til Middag der i Huset. Og trods al Forskel i Livssyn nærrede Carl Ploug alligevel megen Agtelse for sin Morbroder; han forstod godt, at denne var en alvorlig Personlighed, ikke et Hverdagsmenneske, og tillige en grundærlig og redelig Natur, og senere hen i Livet lærte de to Mænd bedre at forstå hinanden. Carl Ploug har fortalt⁶), at han som ung Student løb på Skøjter sammen med sin Morbroder, og at denne, når de tvivlede om Isens Bæreevne, sagde til ham: ”Løb du først, Carl, du har ikke Kone og Børn hjemme.”

Mørke Skyer hvilede i de Dage over Parmo Petersens Hjem; Fattigdom var en daglig Gæst i Huset, og tit var Sygdom dens trofaste Følgesvend. Der var 7 Sjæle at skaffe Føde og Klæder til, og Indtægterne var små. I et Brev fra Julen 1835 fortæller han sin Ven og Meningsfælle Algreen på Snedsted Seminarium om deres vanskelige Stilling. De boede nu ved Gammelstrand Nr. 14 i Stuen til Gården. Værelserne var mørke om Vinteren., højt var der til Loftet som i et Slot, så de slugte meget Brændsel. Han skriver, at endskønt han har været omhyggelig for ikke at genere Husets øvrige Beboere med deres Forsamlinger, så var dog deres Lejlighed nu bleven sagt op. En Jøde, som boede i samme Hus, kunde ikke fordrage deres Skrålen, som han udtrykte sig, og nu vilde han flytte, og så måtte de andre ud med. ”Alt, hvad jeg ved mine Informationer,” skriver han videre, ”kan skrabe sammen, skønt jeg arbejder fra den tidlige Morgen til den sildige Aften, er 25 Rdl. månedlig. Deraf kan visselig intet henlægges til Husleje, når syv Sjæle skal have Brød til Mættelse, Varme og Lysning, ikke at tale om Klæder til at slide. Men Herren har jo også her så nådigen tænkt på os. Eders kristelige Kærlighed, kære Venner, har jo også kommet os i Hu, og I kan tro, at da I sendte os eders Gaver, da kom de just på en belejlig Tid, da vi følte vor Trang mest og var bedst skikkede til at påskønne Herrens Miskundhed og Nåde og eders kærlige Sindelag imod os.”

Han har fortalt, at de engang i disse trange Tider i København havde så lidt Plads i deres Lejlighed, at han måtte lade en Bogreol henstå ude på Gangen, og at der så blev stjålet af Bøgerne.

De Gaver, som han hentyder til, var gennem Algreen sendt ham fra Provst Sørensen, Solbjerg, og Forstander Brammer, Snedsted, og fra Algreen selv. Men selv om Venner nu og da lindrede Familiens værste Nød og Trang, så var dog Kårene

⁶ Dette og flere Træk er velvilligst meddelt mig af Parmo Petersens Sønsøn Hr. Lektor Parmo Carl Tang Petersen, Kolding, som også ejer det foran gengivne Billede af P. P., det eneste, som eksisterer af ham; det er Gengivelse af et Maleri.

så små og trange, og Modstanden så stærk, at Parmo Petersen tilsidst besluttede sig til at søge et Skolelærerembede på Landet, og han var også så heldig at blive konstitueret som Skolelærer og Kirkesanger i Hvidbjerg på Thyholm.

Hans Svoger, Adjunkten i Kolding, som ikke forstod Parmo Petersen og heller ikke nærede nogen som helst Sympathi for hans religiøse Ideer, skriver i den Anledning spydigt til Sønnen Carl⁷⁾: ”Moder havde i Går med Posten Brev fra Tante Marie, hvori hun lader os vide, at Onkel nu endelig havde bequemet sig til at tage imod et Skolelærerembede, og var nu dertil bleven konstitueret til et sådant på Thyholm i Limfjorden, vistnok ikke det behageligste Sted, men hun syntes dog at være ret fornøjet og glad derover, en Lykke for hende, stakkels Kone, at hun er så nøjsom, og så fast og stærk hun er i denne Tro. De har vist i den sidste Tid haft det suurt og trangt nok, efter hendes Brev at dømme; thi de have vel mest levet af Andres Godhed. Ja, således går det, når vi sætte Næsen for højt. Det var ham, der intet Embede vilde have, for ikke at være Staten forbunden, og hvad må han nu bequemme sig til? Lader os ikke glemme Pauli Ord: ”Gud står de Hoffærdige imod, men de Ydmyge giver han Nåde.”

Så gik da Rejsen mod Nord for den hårdtprøvede Familie, bort fra Vennerne i København og fra hele det åndelige Liv og Røre, som Parmo Petersen havde været en bærende Kraft i.

Dog var der også oppe ved Limfjordens Bredder enkelte Venner, som vilde modtage dem med Vennesind og Kærlighed, særlig da de to trofaste: Provst Sørensen i Solbjerg og Algreen på Snedsted Seminarium.

I Hvidbjerg begynder et nyt Afsnit af Parmo Petersens Liv.

* * *

Det var d. 9. Marts 1837, at Biskop Fogtmann, Ålborg, konstituerede ”*Studiosus theologiae* Parmo Carl Petersen til indtil videre at forestå Kirkesanger- og Skolelærerembedet i Hvidbjerg på Thyholm”⁸⁾, og allerede den 1. April tiltræder han Embedet efter en lang og besværlig Rejse med sin Familie.

Muligt nærede han og hans et lønligt Håb om, at de nu drog ind til mere fredelige Forhold, hvor Modstand og Forfølgelse ikke skulde forbitre dem Livet og føre det store Ord; men i så Fald blev de sørgeligt skuffede.

Af Natur var Parmo Petersen fuld af Iver; med Liv og Fyrighed grebes han af det, der fyldte hans Sjæl; det var et Karaktertræk hos ham der stak

noget af Agitatoren i ham. Også nu under de nye Forhold følte han Trang til at vidne om det, som hører Guds Rige til, og samles med Venner og Meningsfæller. Men de gudelige Forsamlinger fandt kun en sølle Jordbund på Thyholm. De gode Thyholmboere kunde slet ikke indse, hvad disse Møder, udenom Præst og Kirke, skulde være godt for; nej, de vilde holde sig til de gamle og prøvede, fra Fædrene nedarvede, Skikke og Sædvaner. Og der rejste sig en voldsom og hårdnakket Modstand mod Parmo Petersen og hans Ideer.

Men også over hans Arbejde i Skolen klages der, særlig over hans hårde Behandling af Børnene. Vel var Parmo Petersen streng i Skolen, vist altfor streng; en af hans Elever fra Borgerdydsskolen har fortalt, at han altid var frygtet af Disciplene for sin Strenghed, men han var retsindig og dygtig, og Professor Nielsen havde givet ham et særdeles godt Vidnesbyrd som Lærer. En anden af Borgerdydsskolens Elever, Justitsråd Lorentz Benzons, har også fortalt om Parmo Petersens Strenghed. ”Du skal have Nødder”, sagde han og dunkede Eleven i Hovedet med den knyttede Hånd. Drengene kaldte ham altid Peter Barhals, fordi han gik med blottet Hals. Justitsråden fortalte, at han var med i en Deputation, som skulde overrække Parmo Petersen en Gave fra Eleverne, da han i 1839 forlod Skolen, og han erindrede, at da de igen var kommen ned på Gaden, udrød en af Deputationens Medlemmer: ”Det er da en Fandens køn Kone, Peter Barhals har”! Mærkeligt nok kom Justitsråd Benzons, der senere blev Læge i Thisted, til at stå ved sin gamle Lærers Sotteseng, idet han blev kaldt ud til Hillerslev Skole, da Parmo Petersen i Maj Måned 1859 lå for Døden.

Men der er Forskel på en københavnsk Drengeskole og en lille fredelig Landsbyskole, og det var vist ikke så let for Parmo Petersen, som ikke havde særlig stort Kendskab til Landsbyforhold, overfor Børnene i Skolen at finde den rette Tone, den rette Måde at optræde på, især når han tillige havde et iltet Sind.

Men ret længe var der i alle Tilfælde ikke Ro; allerede den 18. Juli s. A. affyres det første Skud med en Klage fra to Thyholmbomænd. Klagen lyder i Helhed således:⁹⁾

Klage.

Skolelærer Petersen af Hvidbjerg Skole har ved flere Lejligheder slået og afstraffet de små Børn, som søge Skolen, utilbørlig og blandt andet slaget Trine Stoffer af Hvidbjerg hendes Søn, 7 å 8 År gl., med Kanten af en Linial i Hovedet, der efterlod 6 a 7 store Knuder eller Hævelser.

Ved Skolekommissions Samlingen d. 7. ds. var jeg undertegnede Jens Ninn af Frøehøjgård, som Lauværge for Trine Stoffer, tilstede for at andrage på Skolelærerens hårde og usømmelige Forhold

⁷ Hother Ploug: Carl Ploug, hans Liv og Gerning, I Del, Side 27-28.

⁸ Ålborg Bispearkiv, Edsbog 1771-1860.

⁹ Hassing-Refs Herreders Politiprotokol 1832-39 og Bl. 386 b:

mod Barnet, der jævnlig gik på, og da Skoleforstander Niels Ting af Smerup gav mit Andragende Medhold, erklærede Skolelærer Petersen, at alt, hvad vi sagde, var Løgn, og at det kun var Skurke, som sagde sligt, og at vi foer med Skurkestreger.

For hans utilbørlige Udtalelser i denne Henseende beder vi ham indkaldt for en Politiret, og ifald mindelig Forlig ikke kan træffes, ved Dom anseet som Lov og Ret tilfalder; Udtrykkene derhos mortificerede, og han endvidere tilpligtet at betale Sagens Omkostninger.

Som Vidne bedes indkaldt: Anders Clemensen af Hvidbjerg og Sognefoged Jens Sund af Semb, der har set Drengen, hvorledes han i Skolen er bleven behandlet, og Jens Enevoldsen af Semb og Christen Odgård af Gravgård, der har hørt Skolelærerens Udtryk imod os.

Frøehøjgård og Smerup, d. 18. juli 1837.

Jens Nielsen. Niels Ting.

Både Parmo Petersen og ovennævnte Vidner blev så indstævnedes til at møde på Hassing-Refs Herreders Ting Lørdag d. 29. Juli Kl. 9. På den fastsatte Tid mødte Parterne; Klagen blev oplæst, og Parmo Petersen anfører som Forsvar:

1) "At han med en Lineal en Gang har revset Trine Stoffers Søn ved at slå ham over Armen, og at han siden efter, da Drengen af Trodsighed læste forkert eller nedenfra opad, ligeledes med Linealen pikkede ham i Hovedet, og at han, da Drengen vedblev med sin Trodsighed, derefter revsede ham med en i en Skuffe nylig funden Tamp.

2) Den 7. dennes havde Skoleforstander Niels Ting, efter at Børnene havde forladt Skolen, i Pastor Winthers Nærværelse klaget over, at Indstævnte for hårdt havde revset Sidsel Klovenhags Søn, og efter at dette Andragende var fremført, fremstod Jens Ninn og klagede over, at Trine Stoffers Søn, som Klagen ommelder, var mishandlet, hvilket Niels Ting istemte.

Ved at fremdrage denne Klage yttrede Jens Ninn, at Indstævnte forvanskede Troen og Guds Ord, hvorved han sigtede til, at Indstævnte havde rettet flere Sprog- og Trykfejl i Cathecismussen. Herover blev Indstævnte opbragt og sagde: "Sligt skal kun Løgnere og Skurkere kunne sige", men nævnede ikke Skurkestregerne. Han tilføjede, at det med denne Udtalelse ikke havde været hans Hensigt at kalde dem Løgnere eller Skurke, da han anså dem begge for agtede Mænd".

Jens Ninn vil dog ikke indrømme, at han har sagt, at Petersen forvanskede Troen, men at han havde spurgt ham om, om han havde Ret til at udslette noget af Cathecismen.

Forlig blev nu prøvet, og Striden blev i Mindelighed bilagt med, at Indstævnte erklærede, at de af ham i Skolen brugte Udtalelser, som i Hidsighed var fremførte, ikke har haft til Hensigt at fornærme Citanterne Jens Ninn og Niels Ting, som

han anser for agtbare Mænd, og han forpligter sig til at betale Sagens Omkostninger, som er: Retsgebyr 1 Rbd. 19 Sk. og Stævningsgebyr 1 Rbd. 84 Sk. Dermed endte den første puniske Krig.

Men den anden lod ikke vente ret længe på sig; allerede d. 12. Aug. løber den næste Klage af Stabelen. Sagen var, at i Mellemtiden havde Parmo Petersen en Søndag prædikeret i Pastor Winthers Sted; som theologisk Student havde han Lov dertil, og Pastor Winther havde selv overfor Biskoppen udtalt Ønsket om at få en prædikeberettiget Skolelærer, som kunde være ham til nogen Hjælp i det store Pastorat. Og uden Tvivl har Parmo Petersen med Iver og Nidkærhed aflagt et godt og kristeligt Vidnesbyrd: men en Del af Beboerne kunde nu engang ikke forstå ham og ikke lide hans Væsen og Adfærd, og så fremkommer da den næste Klage, stilet til Biskoppen og undertegnet af Skolepatronen, N. Overgård, de to Skoleforstandere Jens Enevoldsen og Niels Ting samt 13 af Beboerne:

"Siden sal. Skolelærer Schou døde har Hvidbjerg Sogns Skoledistrikt ej havt noget ordentligt Skolehold, og den nærværende ad interim ansatte Skolelærer Petersen i Hvidbjerg kan lige så lidt Børnene som Forældrene være tjent med.

Grunden hertil ligger fornemmelig i hans hidsige og hårde Behandling imod de små Børn. Han slår dem Buler og Knuder i Hovedet og på Kroppen med Kanten af en Lineal og Rebtampe, og lader dem endog på sin Viis løbe Spidsrod. Børnene kan vi derfor kun med Vanskelighed få til at søge Skolen, og flere Forældre lade endog hellere Børnene blive hjemme af Frygt for Mishandling. - Derhos er han uartig mod Skoleforstanderen og Distriktets Beboere, som ej ret kan finde sig i hans Fremgangsmåde, og tillader sig endog fra Prædikestolen at skjende og smelde os under Gudstjenesten med en sådan Kraft, at man hvert Øjeblik kan vente, at Prædikestolen sønderslås under hans tunge og hårde Næveslag, der er til liden Opbyggelse for os eller Menigheden . . .!¹⁰⁾

Desuden anføres i Klagen, at Parmo Petersen har været indkaldt for en Politiret for Udtalelser mod to af Sognets Mænd, og tillige henvises til Nr. 90 af Thisted Avis for 3. Aug., hvori "en anonym" har ladet indrykke et Stykke mod ham; nævnte Nummer af Bladet vedlægges Klagen. Hvem der har skrevet den lille Udgydelse, hvor der på en ondskabsfuld Måde gøres Nar med Petersens Fromhed, vides ikke, men den lyder således:

"Den nye Cantor i Gladsheim er en overordentlig from og nidkær Mand, og søger tillige at indprente og indprygge Børnene samme. Forleden lod han 17 af disse løbe Spidsrod inden lukte Døre, hvilke dog under Executionen sprængtes, hvorpå hele Classen tog Flugten med

¹⁰ Hassing-Refs Herreders Skoledirektions Protokol 1835-38 Bl. 116:

Skrig og Skrål og med Buler i Hovedet og Sider, så Doctoren endog måtte konsulteres. Man påstår imidlertid, at det ikke var den sædvanlige menneskelige Bisterhed, men et Slags electricke hellige Funcker, der foer af ham, ja man vil ved Udbruddet have hørt en vis Knittren. Beboerne gøre, som rimeligt er, en Pokkers Allarm, og den fromme Mand kunde måske let komme til at drage hid, hvorfra han tournerede”.

Efter at ovennævnte Klage var indsendt, varer det ikke længe, før Biskoppen lader høre fra sig. Allerede d. 18. Aug. sender han Anmodning til Provst Ingerslev, Vestervig, om at fremkomme med Oplysninger både fra sig selv og fra Pastor Winther i Hvidbjerg denne Sag vedrørende. Muligvis er alle disse Forviklinger Skyld i, at Parmo Petersen må underkaste sig en Prøve på Seminariet i Snedsted; en Prøve, som han naturligvis bestod med Glans og fik Karakteren ”Meget duelig”. Provst Ingerslev og Pastor Winther havde gennem Biskoppen sendt Andragende til Cancelliet om, at Parmo Petersens Constitution måtte forlænges, indtil denne Prøve havde fundet Sted, så han kunde opnå fast Ansættelse, og Cancelliet havde efter de Oplysninger, Andragendet indeholdt, beredvilligt tilstået dette.

Alt dette viser jo, at Medaljen også har en anden Side. Når både Provst Ingerslev og Pastor Winther har kunnet gøre dette for Parmo Petersen, så synes det dog at være et Bevis for, at det står ikke så slet til, som Klagerne råber højt om.

Iøvrigt var Provst Ingerslev Petersens gode Ven, og her skal til Oplysning anføres det smukke Vidnesbyrd, han giver den hårdt prøvede Mand i et Svar til Amtmand Faye, som havde rettet Forespørgsel til ham angående Parmo Petersens Forhold. Amtmandens Skrivelse til Provsten lyder således:

”Rygtet har sagt: At constitueret Skolelærer Petersen i Hvidbjerg Skole på Thyholm skal have været indstævnet af Districtets Beboere for tyrannisk Behandling af deres Børn, at der senere skal være indgivet Klage over ham til Cancelliet, og at han endelig skal være entlediget af dette Collegium. Da dette, såfremt det forholder sig rigtigt, mærkeligt nok er blevet Amtet aldeles ubekendt, så giver jeg mig den Ære at anmode Deres Højærværdighed om at meddele mig Underretning, om Sagen forholder sig således, og hvad Foranstaltninger der i så Fald måtte være føjede til at forsyne Hvidbjerg Skole intermistisk med en nye Lærer.

Thisted Amtshus, den 22. Novbr. 1837.

Faye.”

NB. Jeg anser Rygtet i det hele for ugrundet, men ønsker mig underrettet om Sammenhængen for at kunne gendrive det udbredte Rygte.

Provst Ingerslev svarer i Skrivelse af 27. Novbr. med følgende Redegørelse:¹¹⁾

”Deres Højvelbårenhed har i meget Ære af 22. ds. gunstigen forlangt Oplysning om Sammenhængen med adskillige Rygter ang. den i Hvidbjerg const. Skolelærer Petersens Forhold m. m.

Efter at have forebragt Deres Højvelbårenhed min Undskyldning for, at jeg først nu fremkommer med Indberetning om denne Sag, hvilket fornemmelig har sin Grund deri, at den ej direkte har henhørt under Direktionens Forum, og at jeg derfor mente at turde oppebie en Lejlighed til at have den Ære mundtlig at underrette Dem om dens Sammenhæng, giver jeg mig herved den Frihed at berette følgende:

Petersen, der, i Overensstemmelse med Pastor Winthers til Biskoppen yttrede billige Ønske om at få en prædikeberettiget Skolelærer, på min Anbefaling blev constitueret af Biskoppen i dette Embede, indtil han kunde underkaste sig Examen i Snedsted, har rigtignok en Gang været indstævnet af nogle Beboere for formentlig overdreven Streghed mod Børnene - hvilken Sag imidlertid blev forligt; men han er aldrig, med mit Vidende, bleven anklaget for Cancelliet i denne eller nogen mig bekendt Anledning.

Derimod er der til Biskoppen indkommen en Klage af lignende Indhold, hvorpå imidlertid denne, efter at være bleven bekendt med Sognepræstens og mine Oplysninger, ej fandt sig beføjet til at tage noget Hensyn. Endnu mindre har Cancelliet entlediget Petersen, men derimod har det høje Collegium; efter at det først havde misbilliget Constitutionen, som formentlig stridende mod Skoleordningens § 48 og efter at Biskoppen midlertidigen havde hævet Constitutionen og allerede var betænkt på Eftermandens Udnævnelse, siden på Andragende fra Petersen, Præsten, Biskoppen og mig, igen ifølge Omstændighederne forlangt Constitutionen, indtil fast Ansættelse kan obtineres alt således som vedlagte Gjenpart af Collegiets Resolution udviser. Imidlertid har Petersen erhvervet sig Karakteren ”meget duelig” ved afvigte Dimissionsexamen i Snedsted, og for end mere at overbevise Deres Højvelbårenhed om, at jeg ved at anbefale, og så vidt mulig sanctionere denne dygtige Mand, ej har handlet med Partiskhed, men kun således som jeg, under lige Omstændigheder, vilde have handlet for en mig aldeles fremmed Mand, tillader jeg mig at vedlægge en af mig verificeret Gjenpart af det Vidnesbyrd, som vor berømte Skolemand, Professor Nielsen, Forstander for Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn, har givet min Client for hans mangeårige Undervisning i denne Hovedstadens med Rette almenagtede Skole; ligesom jeg og finder det passende at

¹¹ Hassing-Refs Herreders Skoledirektions Protokol 1835-38 Bl. 128 b.

vedlægge Gjenpart af det Vidnesbyrd, Pastor Winther har givet Petersen for den Tid, han har været konstitueret i Hvidbjerg.

Deres Højvelbårenhed! Da jeg er hjerteglad ved at turde tro mig i Besiddelse af Deres Agtelse, finder jeg det ej overflødig, men håber endog dermed at forekomme Deres Ønske, når jeg til Slutning tilføjer min egen Dom over Petersen, hvem jeg i mange År har kjendt, såvelsom over hans nuværende Forhold, således som jeg end yderligere har lært at kjende dette på min nylig i Hvidbjerg afholdte Visitats. - Ifølge min grundede Overbevisning er da Petersen en grundkristelig Mand i Tro, Lærdom og Levned, og en udmærket duelig Kirkesanger og Skolelærer, som vel holder en streng Skoledisciplin, hvilken heller ej i Hvidbjerg Skole kan undværes, men ej er barsk eller tyrannisk mod Børnene.

Vel har han ved i mange År at drages med den Kjøbenhavnske Skoleungdom fået noget tilsyneladende hårdt i Stemmen, Miner og Gebærder, men dette har aldrig berøvet ham de bedre Forældres og Børnenes Agtelse og Kjærlighed; han gjør sig selv Umage for at aflægge det, forsåvidt som det måtte kunne skræmme de frygtsomme Børn fra ham, og jeg nærer ingen Tvivl om, at han jo, når han uden at fortrædiges yderligere kan vedblive sin nærværende Virksomhed, med Tiden vil blive påskønnet af de retsindige i Menigheden, ligesom jeg ved, at han allerede er det af nogle."

Denne smukke Anbefaling fra Skolens Tilsynsmand vidner om, at Pastor Ingerslev har haft dybere Forståelse af Parmo Petersens ejendommelige Personlighed.

En anden god Ven og trofast Våbendrager havde Parmo Petersen også i Provst Sørensen i Solbjerg på Mors. Denne Mand var aldrig bange for og blev aldrig træt af at træde i Skranken for den fattige Skolelærerfamilie, når de mørke Skyer truede dens Fred og Velfærd. Også i disse Trængselsdage mærkede Parmo Petersen hans trofaste Vennesind. I et Brev til Algreen af 20. Septbr. 1837 skriver Provst Sørensen med Henblik på Parmo Petersens vanskelige Stilling i Hvidbjerg: "Bliver det nu derved, så får dog Verden den Sejr, den ønskede sig, og river Brødet af Munden på den kære Familie, som i de senere År har spist idel Tårebrød. Og troede vi ikke ganske tilforladelig, at han, som sidder både over Bisper, Konger og Kejsere, vilde gjøre alt vel, og udføre sine Sag til det bedste, så måtte vi jo aldeles forsage. Men den Tro kan ikke slå fejl, og Herren vil visselig lade det, som sker, blive sådant, at den kære Petersen endnu mere skal komme til at prise og berømme hans herlige Navn. Jeg længes nu ret meget efter at høre, hvad Deres Skrivelse til Biskoppen om Hvidbjerg udvirker. Gud give, at alt måtte falde ud til alles Tilfredshed! Og han, den kære Herre, styrke den gode Petersen og Familie i Tro og Fortrøstning til

ham, i hvad der så sker! Vi må bede for ham, min elskede Ven; disse Tider må og ret drive en alvorlig Kristen til Bønnen; de ere ikke gode, og måske værre forestår os. Gud styrke os alle, at vi både ikke lade os skrække af Verden hvorom jeg især må bede - og tillige, at vi henfly inderligere til ham, som da skal lade sin Forjættelse gå i Opfyldelse på alle sine oprigtige Bekjendere, at han vil bønne dem, være hos dem i Nød, fri dem og herliggøre dem og lade dem se på hans Salighed. Kan jeg komme til at tale med Biskoppen, skal jeg nok indlægge et godt Ord for Petersen".¹²⁾

Men andre gode Venner og Meningsfæller glemte heller ikke Parmo Petersen, skønt han nu boede i en afsides Egn. I Høsten 1837 var P. Larsen Skræppenborg, denne uforfærdede Bannerfører for de gudelige Forsamlinger, sammen med Skolelærer Rasmus Sørensen fra Venslev på en Rejse op gennem Jylland og gæstede da også Mors og særlig Provst Sørensen i Solbjerg. Dagen efter deres Ankomst dertil, var Peter Larsen alene en Tur ovre i Snedsted hos Algreen, som fulgte med ham tilbage til Solbjerg, hvor der samme Aften blev holdt gudelig Forsamling.

Næste Dag gik Turen i Følge med Algreen, som gerne vilde nyde godt af P. Larsens Selskab så længe som muligt, og de to morsingske Skolelærere Ovesen og Kjeldgård over til Thyholm for at besøge Parmo Petersens. Livligt og interessant fortæller Rasmus Sørensen i sin lille Rejsebeskrivelse¹³⁾: "Og over Vandet, 1½ Mils Sejlads, skyllede Vandet nu og da ind i Båden ved den stærke Modvind, så at jeg, der sad forrest, blev ganske gjennemblødt; men under flerstemmig Salmesang gik Sejladsen skjønt langsomt dog lykkelig over til Thyholm. Men da vi kom til Petersens i Hvidbjerg Skole, var han og hans Kone taget til Provst Ingerslevs i Vestervig, og efter at have vederkvæget os, mættet vor Hunger og slukket vor Tørst hos hans rare Børn, der var hjemme, tog vi straks af Sted til Ottesund."

Som det kan ses af Provst Ingerslevs Skrivelse til Amtmand Faye, havde Biskop Fogtmann været betænkt på at afskedige Parmo Petersen, og Akterne¹⁴⁾, der vedrører denne Sag, viser også, at Biskoppen allerede den 5. Septbr. havde haft et Kaldsbrev udfærdiget for Seminarist Lars Jensen Vestergård, Foghsmind Skole, Vestervig Sogn, til Lærer i Hvidbjerg. Men der blev dog ikke Brug for dette Kaldsbrev denne Gang. Foranlediget ved Parmo Petersens Ansøgning om Forlængelse af Constitutionen og Provst Ingerslevs og Pastor Winthers gode Anbefalinger, resolverede Cancelliet med Henblik på "den *Duelighed* og *Iver* Supplicanten under Constitutionen har vist, samt i

¹²⁾ Efter Fr. Nygård: Opvækkelsen på Mors og Omegn. Nordisk Månedsskrift II Del 1881, Side 424-25.

¹³⁾ R. Sørensen og P. Larsen Skræppenborgs Rejse i Jylland, fortalt af R. Sørensen, 1837.

¹⁴⁾ Ålborg-Bispe-Kopibog 1837-41.

Betragtning af den ulykkelige Forfatning han ved at udsættes af Embedet, inden han har erholdt nogen anden Ansættelse, vil blive sat i med en stor Familie", at han må vedblive at være konstitueret i Embedet, indtil han har "qualificeret" sig ved at tage den omtalte Dimissionseksamen ved Snedsted Seminarium, så han mulig kan erholde Embedet et andet Sted.

Uvejret drev således over denne Gang. Men ud på Vinteren rejstes der et nyt Stormløb mod Parmo Petersen, og Provst Sørensen måtte igen træde i Skranken for sin Ven med Forbøn hos Biskoppen. Mulig var det også hans gode Hjælp og Bistand, der foranledigede, at Biskoppen d. 8. Maj 1838 kaldede Parmo Petersen til Lærer og Kirkesanger i Hillerslev i Thy fra 1. Juli at regne. Det henlagte Kaldsbrev for hans Eftermand i Hvidbjerg kom så endelig til at træde i Kraft.

Rige på Trængsel og Forfølgelse havde de fem Fjerdingår i Hvidbjerg Skole været, for Parmo Petersen og hans Familie, men de havde på den anden Side også fået at mærke, at de havde Venner, trofaste Venner, som stod dem bi i tunge og mørke Dage, og trods al Modstand kunde Parmo Petersen og hans ædle Hustru med nyt Håb om lysere Tider drage ind i Hillerslev Skole.

(Fortsættes i næste Årbog.)

(Historisk Årbog for Thisted amt 1922, side 371-391)